

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Потапчук Тетяни Володимирівни

на дисертаційне дослідження **Ахмеда Муайяда Карам**

«ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ УНІВЕРСИТЕТУ»

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Проблема формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва ще не знайшла розкриття в педагогічній теорії та практиці. Тому виникла потреба в обґрунтуванні та конкретизації її змісту, а також науковому пошуку шляхів, які б забезпечували необхідний рівень її формування.

З огляду на це, саме фахівцями мистецтвознавчих спеціальностей належить важлива суспільно-творча місія – формувати духовну свідомість нації, розвивати у підростаючого покоління ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва, естетичні уміння і навички.

Дослідження виконане в руслі наукової теми кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом, що є складовою комплексної наукової теми ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом» «Теоретичні і методичні засади удосконалення освіти у вищих навчальних закладах України» (державний реєстраційний номер 0100U00346).

Тема дисертації затверджена Вченою радою ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом» (протокол №7 від 21.12.2015 р.) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації

наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №2 від 23.02.2016 р.).

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

На основі теоретичного аналізу наукових джерел визначено сутність понять «компетентність», «естетична компетентність «позааудиторна робота» в контексті формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва

Автором розроблено та апробовано факультативний курс «Естетична компетентність особистості: шляхи формування», що було реалізовано через лекції-прес-конференції, семінари-диспути, семінари-вікторини, метод створення естетичних ситуацій, рефлексивно-експліцитний метод, технологію коучинг, яка включала тренінгові методи, нейролінгвістичне програмування, метод опитування, метод кейсів та ін.

Нові факти, одержані здобувачем. Дисертантом уперше визначено сутність поняття «естетична компетентність учителя образотворчого мистецтва» як інтегроване особистісне утворення майбутніх учителів образотворчого мистецтва; обґрунтовано і розроблено технологію формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету (етапи – мотиваційний, операційно-діяльнісний, контрольний-оцінний); обґрунтовано змістову структуру, визначено критерії (гностичний, емоційно-ціннісний, естетично-діяльнісний), виявлено показники та рівні (високий, достатній, початковий) сформованості естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва;

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Чітко визначений науковий апарат дослідження – об'єкт, предмет, мета, завдання, окреслено методи дослідження, розкрито його наукову новизну та практичне значення, наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження.

Дисертант ставить за мету – обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити технологію формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету.

Завдання, які розв'язуються автором у дисертаційному дослідженні, свідчать про його логічну послідовність, наукову новизну і методологічну обґрунтованість.

Зазначимо, що структура дисертації відрізняється послідовністю і систематичністю, що свідчить про глибоке знання дисертантом сутності досліджуваної проблеми.

Хотілося б насамперед відзначити ґрунтовність й усебічність проведеного дисертантом аналізу проблеми формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях, що дозволило уточнити сутність ключових понять дослідження: «компетентність», «позааудиторна робота».

Слід відмітити методи, що спрямовані на формування естетичних умінь і навичок студентів, мобілізацію їхнього творчого потенціалу («Відкритий мікрофон», «Мозковий штурм», «Презентація творчих ідей» тощо); методи, спрямовані на з'ясування і вирішення проблемних ситуацій (вправи, моделювання, рольові, ситуаційні ігри, психодрама, командна робота); дискусійні методи (дискусії, «круглий стіл», обговорення великою і малою групою, дебати тощо); діагностичні методи (тестування, анкетування, опитування, незакінчені речення тощо)

Незаперечним і доказовим є матеріал дисертації, в якому розкриваються методика та результати констатувального та формувального етапів дослідження.

Дисертантом теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено технологію формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету.

Чітку логічну структурованість роботи забезпечують узагальнення та висновки, систематизація матеріалу у вигляді таблиць.

Висновки дисертації достатньо виважені, логічні, достовірні, науково обґрунтовані й відповідають поставленим завданням.

Зміст автореферату та анотацій, поданих українською та англійською мовами, висвітлює основні положення змісту дисертації.

Кількість та обсяг опублікованих праць переконує в належній апробації та впровадженні основних положень дослідження.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційна робота Ахмеда Муайяда Карама «Формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету» містить нові, раніше не захищені наукові положення, теоретичні та емпіричні результати дослідження спрямовані на успішне розв'язання чотирьох наукових завдань.

Матеріали дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом» (довідка № 7 від 09.04.2019 р.); ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 89 від 12.10.2019 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 577 від 19.11.2019 р.), а також в роботу Інституту проблем виховання НАПН України (довідка № 01-11/401 від 19.12.2019 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Теоретичні положення та практичні напрацювання, науково-методичні матеріали, що викладені в дисертації, можуть бути використані викладачами в освітньому процесі закладів вищої освіти, кураторами груп під час організації позааудиторної діяльності студентів, у змісті післядипломної підготовки та перепідготовки вчителів; під час викладання навчальних курсів з даного профілю.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 216

сторінок, із них 166 сторінок основного тексту, 12 додатків обсягом 24 сторінки. У роботі представлено 21 таблиця і 11 рисунків на 16 сторінках. Список використаних джерел нараховує 159 найменувань, із них 9 – іноземними мовами.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, ступінь розробленості проблеми, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів дослідження, наведено дані про впровадження й апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **Теоретичні основи формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету**» – здійснено аналіз становлення і розвитку вітчизняних та зарубіжних філософських, культурологічних і педагогічних теорій щодо сутності категорій «компетентність», «естетика», «естетична компетентність»; розкрито потенціал позааудиторної діяльності університету у формуванні естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, визначено змістову структуру естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Дисертант уточнено зміст понять «компетентність», «естетика», «естетична компетентність». Зроблено висновок, що компетентність характеризується сукупністю знань, умінь, навичок особистісно і професійно важливих якостей, які забезпечують особистості продуктивну діяльність у певній предметній галузі.

Багатоаспектний аналіз феномена «компетентність», генези становлення наукових поглядів щодо взаємодії особистості з естетичними цінностями, розвитку у неї уявлень про роль естетичного виховання у її формуванні, дозволив дисертанту виокремити сутнісні характеристики естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Естетичну компетентність майбутнього вчителя образотворчого

мистецтва автор розглядає як інтегроване особистісне утворення майбутнього фахівця, що проявляється в його інтересах, потребах, ідеалах, почуттях, здатності сприймати, інтерпретувати, оцінювати й усвідомлювати прекрасне у повсякденному житті, мистецтві, природі, в умінні використовувати отриманий досвід у власній творчій професійній діяльності, оволодінні теорією і практикою формування готовності до образотворчої діяльності та естетичного сприймання творів образотворчого мистецтва.

У роботі дисертантом уточнено поняття «позааудиторної роботи» – це система, що поєднує в собі мету, зміст, функції, організаційно-педагогічні форми і методи, спрямовані на розширення діапазону соціальної взаємодії студентів, формування у них світогляду, творчих, духовних якостей, а також розвиток соціальної активності, естетичних цінностей на основі співтворчості й партнерства.

У другому розділі – **«Організаційно-методичні засади формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету»** – визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва; висвітлено методику їх діагностування; представлено хід та результати констатувального етапу експерименту; теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено технологію формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі; описано зміст її реалізації; проаналізовано хід та результати дослідно-експериментальної роботи.

Технологію формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету автором визначено як діяльність суб'єктів у позааудиторній роботі університету, побудовану за логічною послідовністю етапів (мотиваційного, операційно-діяльнісного, контрольно-оцінного) та спрямовану на формування складових і показників естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого

мистецтва. Це передбачило реалізацію змісту етапів під час формувального експерименту.

Заслуговує уваги те, що для ефективного впровадження експериментальної технології автором розроблено факультативний курс «Естетична компетентність особистості: шляхи формування».

Слід відмітити, що для забезпечення формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва сприяли такі форми роботи: семінари-композиції, семінари-диспути, семінари-вікторини. Семінари-композиції є інтегрованими заняттями, в яких поєднуються кілька різних видів мистецтва (музика, образотворче мистецтво; хореографія, поезія та ін.), об'єднаних однією темою або ідеєю. До прикладу, заняття «Зітри випадкові риси й ти побачиш світ прекрасний», «Авторське крісло», «Арт-презентації». Майбутні учителі образотворчого мистецтва брали участь у семінарах-диспутах «Співвідношення прекрасного й виразного в естетичному сприйнятті дійсності», «Особистісно зорієнтовані технології естетичного виховання особистості» та ін. Іншими різновидами позааудиторної роботи були рольові ігри, ігри-драматизації.

В експериментальних групах формування естетичної компетентності відбувалося шляхом включення майбутніх учителів образотворчого мистецтва в роботу інтерактивного театру «Тандем».

Схвальним є те, що майбутні учителі образотворчого мистецтва залучалися до соціально-анімаційної волонтерської діяльності.

Дисертаційна робота є завершеним і цілісним дослідженням.

Повнота висвітлення основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження представлено у 8 публікаціях, у т.ч. 1 стаття у співавторстві. Із них: 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному виданні (у співавторстві), 3 тези доповідей.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів, висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. В пункті 1.1. при розгляді сутності поняття «естетична компетентність», здебільшого йде перелік думок різних науковців, а не їх критичний аналіз, відсутнє їх системне узагальнення.

2. Дещо ідеалізованим, на нашу думку, є формувальний експеримент дослідження, в якому більше враховано дію на студента мікросередовища, яке його оточує. Але, у сучасних умовах, не варто ігнорувати мезосередовище, у якому помітний вплив на особистість мають масмедіа та інші інформаційні джерела.

3. У підрозділі 1.2. доцільно було б розписати форми і методи формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва за допомогою яких найефективніше формується естетична компетентність у зазначеного контингенту у позааудиторній роботі університету.

4. На думку опонента, дисертація значно виграла б, якби в ній було окреслено регіональні відмінності під час експериментальної перевірки формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету.

5. У додатках дисертації бажано було б представити повний зміст вправ, тренінгових занять, дискусій, круглих столів та інш.

6. Дисертація значно виграла б, якби містила підрозділ з методичними рекомендаціями щодо формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету.

7. На жаль, у дисертації зустрічаються граматичні та стилістичні огріхи.

Однак висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Водночас, зазначені зауваження та побажання не применшують загального позитивного враження і наукового значення дисертаційного дослідження Ахмеда Муайяда Карам у теорії та методиці виховання.

Актуальність, наукова обґрунтованість, новизна, отримані результати дають підстави вважати, що дисертація «Формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у позааудиторній роботі університету» є самостійно виконаною, завершеною науковою роботою, повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Ахмед Муайяд Карам – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія та методика виховання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Т. В. Потапчук

